

srečno pretekli; tudi sv. Urban, kteremu vinorejci radi „grobjan“ pravijo, se je letos prav vrlo obnesel.

Prepoved skrivnih zdravil.

C. k. državno ministerstvo je z razpisom od 13. maja t. l. št. 8875 oklicalo, da je prepovedano, tudi take skrivne zdravila prodajati, ktere se priporočajo za živinske bolezni in živinske kuge.

Kaj pa so skrivne zdravila? — utegne barati ta ali uni naših ljudi.

Skrivne zdravila se imenujejo tiste, pri kterih tisti, ki jih nareja, svetu ne pové, kaj so ali s čem jih meša, — čeravno se po kemiških in drugih preiskavah kmali in včasih prav natanko zvé, iz česa da obstojé.

Zakaj pa take zdravila vlada prepoveduje?

Prvič zato, ker se take zdravila večidel priporočajo za deset in še več bolezin, kar pa je le sleparenje nedvornih ljudi, ki zagrabijo za take zdravila in zanemarijo zatega del prave pomoči iskati pri zvedenih zdravnikih. Bolezni so zelo mnogovrstne, in le neumen človek more misliti, da se dajo po enem kopitu ozdravljati.

Drugič pa jih pripoveduje zato, ker so take skrivne zdravila večidel sila drage in se ljudje zelo goljufajo. Snopič takega zdravila velja včasih 1 gold., — če pa si ravno tiste zdravila v apoteki ali štacuni posebej kupiš in potem zmešaš, ne veljajo več kot 15 do 20 krajc.

To sta dvapoglavitna vzroka, da so take skrivne zdravila za ljudi in živino prepovedane.

Dobra gospodinja.

1. Je delavna. Kadar vstane, moli s svojimi ljudmi angeljsko pozdravljenje; keršanski in pobožni ljudje ne pozabijo tote dolžnosti. Delavna gospodinja se vsede pozimi h kolovratu s hčera ali deklami in začne presti. Družnica si lepe pesmi poje ali pa ji mati kake lepe zgodbe pripoveduje.

Kadar je dan, začne ona, ali pa hči ali dekla postiljati in hišo v red spravljati; pomete hiše, priklet, kuhinjo, podstenje in vse v hramu in okoli hrama, da je vse čedno in snažno. Zdaj gré kuriti in zajterk kuhat za domače, ali pa tudi za težake (delavce), če jih ima.

Kadar male detca vstanejo, jih spravi v red, jih umije, počese, obleče in jim veli moliti, kteri že vejo, kteri pa še ne vejo, jih uči moliti, in potem jim jesti dá.

Ona opravlja živino sama, ako hči ali dekla tega ne stori; dá kravam jesti, jih podoji (pomolze), popravi stelo; poklada pa ob pravem času in napoji živino o poldne, in tako dela na večer, pa lepo nastelje, da živina snažna leži. Veli tudi vsaki dan krave počesati in hleve izmetati (izkidati), ali pa to tudi sama stori. Ravno tako tudi oskrbi svinje, da niso zapušene ali sloke, in perutnino in drugo živad.

Kadar je že zajterk kuhan, dá ljudem in delavcom jesti, in potem gré vsak k svojemu delu. Dobra in delavna gospodinja gré tudi k delu na njivo, na travnike, v gorice, v les, in kjer koli delo ima.

Kadar se zemlja odpre na sproletje (spomlad), si dobra gospodinja skopa in poseje glavatičnjek; si skopa grede in poseja salato, posadi semensko repo in zelno glavje ali korenje za seme; posadi grašič ali venotnik, semensko merkevco (korenje), rože in drugo sočivje.

Dobra in delavna hišna mati svoje detca uči delati, kadar so že zato; vsakemu dá primerno delo. Fantiči se morajo možkih del učiti, deklina pa ženskih, morajo presti v jutru in večer, morajo se učiti kuhati, kruh mesiti in peči, motiti in maslo delati; na gredah delati, rezati v goricah, žeti, kopati, in vsako njim potrebno delo, da se ga vejo podstopiti, kadar se gospodarstva primejo. Ako nimajo

premoženja, se morajo otroci, posebno fantiči, kako rokodelo ali moštijo učiti.

Dobra in delavna gospodinja skrbi, da se vsako delo dobro in ob pravem času opravi, da se nič ne zamudi in na kvar ne pride. Zato ona sama za delo prime, da je dober izgled svoji detci in družini. (Dal. prih.)

Ključ za mir in srečo Avstrije.

V poslednjem listu je „Danica“ izgovorila sledeče skozi in skozi resnične misli:

1. Gotovo je, da vsako stoletje seboj prinese posebne ljuške in človeške prizadevanja.

2. Ravno tako gotovo je, da modri možje prizadevanje svojega časa tako krmijo in obračajo, da je narodom v mir, dušni in telesni prid, in ne v škodo in razpor.

3. Gnanje in prizadevanje sedanjega časa je narodovnost, da naj se slehernemu narodu, njegovemu jeziku itd. enake pravice dopustijo; le samosilstvo zamore nasprotno tirjati.

4. To tirjanje enacih pravic za vsak narod, njegov jezik itd. je pravično, ker išče dosedanji nenaravni (abnormalni) stan v ravnomero spraviti in manj olikane narode obdelati.

5. Kdor se temu pravičnemu prizadevanju ustavlja, zavedama ali nezavedama pripomore k mednarodovskemu, razdraževanju, k nepokoju, rovarstvu, razporu, razdvoju med večimi in manjšimi družinami, med narodi.

6. Potrebno je torej posebno ravnilo za vresničenje ravnopravnosti; to ravnilo je pa v dani ustavi, ktera vsem narodom enake pravice zagotavlja.

7. Ker pa ni v nobeni državi toliko raznih narodov, kakor v Avstrii, torej naj bi se ne sklicovalo preveč na druge države, ne tišalo na to, da bi še dalje en jezik nad drugimi gospodoval itd., temveč iše in izdela naj se osnova, po kteri se bo pravicam slehernega naroda popolnoma zadostovalo. Nemci, Italijani in Madžari pa naj ne prezrejo resnice, da s tišanjem svojega jezika k gospodstvu čez druge bi prav čisto nič ne pridobili, ampak bili bi na gotovi zgubi, ker s tem bi zmiraj veči jezo družih narodov obudovali, kteri zavoljo nemščine, italijanščine ali madžarščine svojega jezika gotovo nadalje več ne bodo zanemarjali.

8. Pa tudi Slovani naj se varujejo, da ne bodo kje presegali, ker sami vedó, kako britko je, ako kdo drugemu v njegovo lastino sili. Vsak narod naj torej zastran svojih pravic, zlasti še v občutljivi jezični zadevi, ostane v svojih mejah in vojnicah, da se ohrani mir in edinost med narodi pod eno krono.

9. Naj se katoliška vera ne zatira, ampak z vso močjo naj se podpira, ker le samo po njenih načelih je še mogoče edinost in ljubezen med raznimi narodi v Avstrii ohraniti. Vrh tega pa je izdelana resnica, da zatiravec katoliške vere je sovražnik matere nar večega dela avstrijskih otrok, torej tudi sovražnik Avstrije. Kratke besede Gospodove: „Kar nočeš, da bi se tebi storilo, tudi ti ne delaj drugim,“ le samo te besede imajo dandanašnji ključ za mir in srečo Avstrije v sebi.

Naši sovražniki.

Dobrovoljno premišljevanje za gospoda in kmeta.

(Dalje.)

Prigodilo se je, da je neki severo-nemšk pesnik zakrožil pesem „Nemška domovina“, v kteri se tolikanj ponavlja vrstica „nemška domovina mora več biti.“ Ta pesem, ktero, ako ti je mar, utegneš tudi v Tržiču slišati, se je hipoma razširila po Nemčiji in prepevala na vseh mejah. Nemci pa niso samo glasni pevci, temuč tudi temeljiti premišljevalci. Tolikanj ponavljane besede „nemška domovina mora več biti“ so jim prizadevale mnogo modrovanja, po kterem se je nenavadno edino sklenilo, da nemške

Dobra gospodinja.

(Dalje.)

2. Dobra gospodinja je skrbna, — to je, ona ne dela in ne opravlja samo dela v hramu (hiši), zunej hrama, po njivah in inde marljivo, temuč ona to, kar se spravi in pridela, vé obdržati in zredoma pohasnovati in ne potрати ničesar, da, če je mogoče, stari pridelek do novega segne; zato pravijo, da gospodinja tri vogle hrama podpira, gospodar pa le enega samega. Preden pa o skrbnosti gospodinini govorimo, moramo preiskati: odkod tota povest izvira, da gospodinja tri vogle hišne podpira, gospodar pa samo jednega. — Nam se vidi, da najbržer ta povest od tod izvira, da so v starih časih, posebno pri židovih in drugih juterčanih, kjer so velike gospodarstva imeli in so se gospodarji bolj z bojem, tržtvom, sodbo in občinskim ladanjem pečali, kakor pa z gospodarstvom, to skrb ženam prepuštili, ktere so doma bile, kadar so možje po svojih zunanjih poslih odšli ter so samo zapovedali, kaj in kako naj se to in uno stori. To nam kažejo prislovice kralja Salomona 31. 10—31. od močne žene in dobre gospodinje, in tudi posvetna zgodba. Še zdaj se po nekterih krajih tota šega nahaja, da večidel gospodinje s starimi, otroci in družino doma gospodarstvo oskrbavajo, možje pa so bojniki, trgovci, brusari, kteri po svetu hodijo in krajcar iščejo, kakor je to pri Graničarjih, Kočevarjih in družih šega. Mož, kakor glava pri hramu in dober gospodar vse zravna in ukaže, kaj in kako bi se moglo vse opraviti, in spravi vse k hramu, kar je potrebno za strošek, obleko in gospodarstvo, posebno dnar, in ne more zmiraj domá biti, ampak mora pogostoma po zunanjih poslih iti, da kaj zasluži, in tako en vogel hrama zdržuje. — Dobra gospodinja mora zdaj sama gospodariti, vse opravljati in oskrbovati, in tako ona tri vogle hiše zdržuje. Drugi vogel ona zdržuje, da s spravljenim dnarom tako ravna, da do novega segne; tretjega zdržuje, da detco, pohošno delo in živino oskrbuje; četrtega pa zdržuje, da zunanje delo na polji in indi oskrbuje, kadar gospodarja domá ni.

3. in 4. Dobra gospodinja je redna in snažna. — Ona skrbi za lep red in snago zvunaj hrama, kolikor to v žensko delo spada. Hram je čeden in lepo pobeljen, dvorišče lepo pometeno. V hramu ima vse v lepem redu in v snagi. V hiši so postlje in vse druge reči lepo pospravljene, miza in klopi izbrisane, glaži umiti in tla pometene. V prikleti, na hiši, po kleti in v kuhinji ravno tako. V hlevu je živina snažna in očesana, ima nastlano, da ne stoji v blatu. Ograd ima lepo obdelan in obsajen s salato in s sočivo. Kadar jedno gredo salate sprazne, si vé drugo skopati in nasaditi ali posejati. Tako lep red in snago ima tudi pri perilu ali platenini, da njeni ljudje in detca ne hodijo nesnažni ali raztrgani; obleko jim zakrpa in opere za pravega časa.

5. Dobra gospodinja je učljiva. — Ona ne dela nič nečimerno in slepo, ampak razumno; vse premisli, kako bi si kaj popraviti mogla, ne ostane pri starih šegah. Ona pazi, kako drugi kaj delajo, in če kaj boljšega vidi, si nauka vzame. Ona za svet praša druge, kadar si sama ne vé pomagati, kako bi si kaj podstopila, in tako se skozi več nauči za svoje gospodarstvo. Ona se varuje vraž in prazne vere, in vé, kaj gospodarstvu hasne, kaj mu škoduje.

6. Dobra gospodinja je pobožna. — Ona s svojimi ljudmi opravlja skrbno pohošno božjo službo. Ona ne dá tudi očitne božje službe zamuditi, deca in družino pošilja v cerkvo k božji službi pa k spovedi. Kadar male deca k razumu pridejo, jih uči molitve, jih k Božji službi in k spovedi spravlja, kadar so že zato. Kakor dobra in pobožna mati daje otrokom pohošni strah, da morajo bogati, mirni in tihi biti, pa ima zmiraj šibo kakor znamenje hišnega straha za tramom.

(Konec prih.)

Naravoslovna drobtinica.

* Vzrok večkratnega letošnjega mrzlega vremena pripisuje slavni prof. Rossmässler nenavadni letošnji pomladanski toploti. V svojem časniku „Aus der Heimat“ piše o tem tako-le: Iz vseh krajev zahodne Evrope se sliši, da ni stanovitne hude vročine letos nikjer, ampak vreme je bolj mrzlo. Iz tega se dá soditi, da je topla spomlad v zahodnji Grenlandii, kjer je večna zima, odtrgala silne kupe ledú, in spodnja mrzla morska sapa ga je v Novi Foundland v atlantiško morje gnala, kjer se zdaj poleti topí, za to topljenje pa veliko gorkote potrebuje, ki jo jemlje iz podnebja in tako letino bolj mrzlo napravlja. Ravno iz tega, misli on, se dá razjasniti tudi nenavadna prikazen, da sta letos jug in podsolnčnik mrzla. — Ko je prof. Rossmässler to pisal, je rekel, da pričakuje, da bo skušnja njegove besede potrdila. In res se je že zgodilo to. Transatlantiške parne ladje (parabrodi) so v krajih, ki ležé pod 47. stopinjo širčine sveta, zadele navelike ledene kupe, kterim so se komaj ognile; vidile so pa tudi, da več ladij, ki jih ne goni sopár, ampak imajo jadra, je ondi obtičalo v ledu, da ne morejo naprej.

Naši sovražniki.

Dobrovoljno premišljevanje za gospoda in kmeta.

(Konec.)

Nekaj družih domačinov so naši sovražniki iz zgolj nevednosti, da ne rečem neumnosti. Zoper nevednost Bog sam nič ne opravi, tem manj mi. Možje te vrste menijo, da bo koj sodni dan napočil, ako se domači jezik vpelje v učilnice in kancelije. Gnjus jim je vsaka svoboda, ker bojé se, da bodo svobodni državljani bolj nepokojni in razujzdani, kakor so do zdaj bili, da bodo jeli ubijati, ropati, in se poprijeti vseh hudobij. Želeli bi ti možje, da bi narod stopil nazaj v tisto davno dōbo, v kteri so se ljudje v kože oblačili, in jedli želod in lešnike, da bi le manj bili prebrisani, manj znajdljivi in manj pohujšani. Takih ljudi ima vsak narod, pa bolj so koristni, bolj ko so bojazljivi, ker drugim prilžnost dajejo, smejeti se jim. Resnobni časi so zdaj; ko pa tacega strašljivca ugledam, se smeh nehoté ust polasti. Smeh je pa zdravju kaj koristen.

Še eno vrsto sovražnikov imamo — tiste, ki si ne upajo nas domá napadati, ampak samo na skrivnem in po ovinkih v ptujih časnikih. Vzrok njih vojske ni razjasnjen, oblika napadov je sirov srd, časnikarska pušica pa je kaljena v strupu laži in natolcevanja. Kakor sami pravijo, so ti možje močno omikani, za nas pravi uzori nemške kulture, ktero nam iz ljubezni do nas, do prostosti, do cesarstva po vsi sili ponujajo; štejejo se tudi med „liberalce“. Ako bi pa kdo liberalnost po njihovem vedenji sodil, reči bi moral, da je piškava reč. Sveta liberalnost, ljubezen prostosti, napredka in pravice, kako zlobo, kako gnjusbo moraš pokrivati s svojim imenom! Ali je te naše sovražnike samo sovrašтво tako preslepilo, da sami sebe ne poznajo? Ali morebiti več vesti in spoznanja nimajo? Ti, ki jezika ne poznajo, ga obsojujejo, da ni za višo omiko. Ti, ki naroda ne poznajo, in ga ne morejo poznati, ker ga ne umejo, mu odrekajo njegove potrebe. Kar ves narod čuti in je pravica pred Bogom in svetom, zatajujejo in „mali stranki“ pripisujejo. Naj si že izmišljujejo, naj lažejo in tožijo, da bi le govorili v svojem imenu, ne pa v imenu naroda, kteri bi se v nečast štel z njimi biti v kaki zavezi. Ko se je obrnil narod od njih, naj se obrnejo tudi oni od nas, naj nas sodijo, kakor ptujci!

Smešen je njihov trud v izbiranju in razpošiljanju neslanih prežvekov. Tudi nečislana mrvice je pripravna, da se zatrobi v nemški svet; kadar jim pa gradiva zmanjka, potegnejo tudi čez mejo ali iz zraka kaj tacega, kar bi se

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl. 80 kr. za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 30. julija 1862.

Iz londonske razstave.

V poslednjem listu smo obljubili naznanilo še nekterih razstavnikov, ki so v naših bližnjih krajih prejeli svetinje ali pa pohvalnice.

Svetinje so prejeli:

C. k. rudarska gospodarka v Idrii za cinober,
Kašpar Burkhart, soprosetnik oljarnice v Podgradu na Krajskem, za izvrstne oljate semena,

Kmetijska goriška družba za pikolit in refoško od leta 1858,

Brata Kleinoškega v Gradcu za posebno dobre pe-
neče vina,

Brata Moro v Celovcu za izvrstne sukna,

Kupčijska in obrtniška zbornica v Leobnu na Štajarskem za železnino in jeklino,

Predivnica v Ajdovščini na Goriškem za lepo
pavoljnato prejo,

Mlin v Reki za izvrstno moko.

Pohvalnice so prejeli:

Papirnica v Vevčah pod Ljubljano za dobri pisni
papir,

Primož Hudovernik, posestnik sitarije v Stra-
žišču na Krajskem, za dobro izdelane sita,

Joaneum v Gradcu za podučne liste za botaniko,

Štajarska svilorejna družba v Gradcu za
sirovo svilo.

Grof Karl Kristallnigg iz Koroškega eno pohval-
nico za železnine, — drugo pa za turšično lušivnico,

Fr. Zeilinger iz Štajarskega za kôse,

Mlin z belgiškimi turbinami v Karlovcu za lepo
moko,

Prva kupčijska družba za štajarske vina v Ma-
riboru za dobre štajarske vina,

Štajarska kmetijska družba za štajarske vina.

Gospodarske skušnje.

(Nov pripomoček zoper bolhe na zeliših). Neki virtemberšk vrtnar, ki je že sto in sto reči poskusil, ki pa vse so mu fige kazale, pravi, da je vendar enkrat na sredstvo naletel, ki je tem škodljivim živalim kos. Sprva je hotel to sredstvo sam za se obdržati in ga le za plačilo komu povedati, pa se je premislil in ga razglasuje zdaj brez vsega plačila. Je pa to moka ogršičnih preš (Rapskuchen), ki se v oljarnicah dobiva. Še majhne rast-
line se najprej z vodo poškopijo in potem se koj z ome-
njeno moko poštopajo ali s kakim sitom posejejo. Bolha vsako stvar sovraži, da le po olji diši. Pri tem štipanju je pa še to dobro, da oljnata štipa rastlinam gnoj in rast pospešuje. — Poskusimo! delo ni težko in moka ogršičnih preš ali ogršične prge, kakor na Štajarskem pravijo, ni draga. Nasledek takih skušinj pa prosimo naj se nam oznani.

(Spomladi češpljevo drevje obrezovati) pri-
poroča veliki vrtnar Kluge v Beli vasi (Weisdorfu) v

spodnjem Harcu prav jako, in pravi, da tako obrezovanje redovitnost tudi v mokrih poletjih močno pospešuje.

Naznanilo tistih vrtov v našem cesarstvu, kjer se dandanašnji najboljše sadne drevesa po svojem pravem imenu dobivajo.

Ker je vsakemu dobremu gospodarju veliko na tem ležeče, da natanko vé, kakošne drevesa si kupi za svoj vrt, povzamemo iz vrtnarskega časnika „Pomolog. Monatschrift“ sledeče vrte, v katerih se dobivajo najžlahneje sadne drevesa s pravim imenom na prodaj:

Vrt z velikimi drevesnicami (vrtno šolo) grajsaka Klemena Rodt-a v Sterkovcu pri Žatcu (Sterkowitz bei Saatz) na Českem. On ima od slavnega sadjorejca Oberdiek-a skorej vse sadne plemena, posebno vse, kar jih je od Diel-a dobil in še od drugih krajev.

Velike drevesnice gospoda Janeza Šamal-a v mladi Bolezlavi na Českem (Jungbunzlau), ki si je tudi z rejo lepih divjakov slavno ime pridobil. On je dobil veliko sadnih dreves od Oberdiek-a, posebno pa od Lukas-a, naj-
več pa iz hohenheimskih drevesnic.

Gospod Wölfel v Kisek-u (Güns) na Ogerskem ima lepih sadnih dreves veliko. *)

Gospod Stuhli, mestljan v Pragi, ima tudi največ sadnih dreves od Oberdiek-a v svoji prostorni drevesnici.

Sadjorejno društvo v Pragi (pomologischer Verein) ima veliko drevno sadišče.

Vrt kněza Batthyani-a v Enyingu poleg Lepsinka (Enying bei Lepsing) na Ogerskem ima mnogovrstne drevesne plemena od Oberdiek-a. Vrtnar njegov se imenuje Gloger.

Gospod apotekar Siebenfreund v Tirnavi (Tirnav) na Ogerskem ima obširne sadišča.

Gospod dr. Donhauser v Trautmansdorf-u (Trautmansdorf) pri Bruku na Litavi na spodnjem Avstrijskem ima tudi veliko sadnih dreves od Oberdiek-a.

Prav imenitno za prihodnost bi znalo biti tudi še le pretečeno leto pod vodstvom gospoda barona Babo-ta napravljeno sadišče za vinske trte in sadne drevesa v Klosterneuburgu pri Dunaji. Oberdiek je leta 1860 poslal v to sadišče 400 najboljših sadnih plemén.

Gospod Keindl, že veliko let vrtnar pri rajnem dr. Liegel-u v Braunavi na Inu (Braunau am Inn), je po njem vse njegove vrte in drevesnice prejel.

Dobra gospodinja.

(Konec.)

7. Dobra gospodinja je pravična. — Ona je pravična proti vsakemu. Svoje otroke vse jednako ljubi in

*) Kmetijska družba in še več družih gospodarjev v Ljubljani je že nekterokrat prejelo od gosp. Wölfel-a take lepe in čvrste drevesa, zlasti pritlikovce, da je veselje, in vse s pravim imenom. Res, da je po 1 gold. drevó na mestu; al bolje je plačati pol več, pa da se dobi kaj dobrega in gotovega.

rada ima. Vse jednako uči in oskrbuje in vse jednako v strahu ima. Proti družini je ravno tako pravična; vsakemu dá, kar mu gré. Delavci ali težaki ravno tako svojo pravico in plačo dobijo, kakor jim gré. Vsak je zadovoljen, vsak jo hvali in vsak ji rad na delo gré.

8. Dobra gospodinja je modra. — Ona vse dobro premisli, kar dela, in kako bi kaj boljše napravila; z mirnim srcem in s čednim jezikom graja in kara blodnosti otrok in svojih ljudi, kajti beseda modrosti je na njenem jeziku. Vraž in praznih ver nima. Ona vé vsakemu lep nauk dati in dober svet, svajo potolažiti in mir med ljudmi napraviti, zato pa dosti veljá pri sosedah, ki jo pogostoma hodijo sveta prašat.

9. Dobra gospodinja je trezna. — V jestvini in pitvini je zmerna, ne da bi se spozabila; pijanost je deleč od nje. Ona pohujšanja ne dava ne deci, ne drugim ljudem, ker vé, kaj nezmernost na telesu in duši škoduje, da hišovanje podkopuje, in da se pijanost nikomur grše ne prileže kakor ženski.

10. Dobra gospodinja je poštena. — Njeno zadržanje je pošteno, ona se vé povsod med ljudmi pošteno v besedi in djanji obnašati. Ona vsakemu poštenje in čast skazuje. V svojem zakonskem, udoviškem ali samiškem stanu je poštena in zvesta.

11. Dobra gospodinja je mirovitna. — Ona mir ljubi, ker vé, da je mir velika sreča pri hiši. Vsaka stvar si mir želi, človek pa posebno. Črv se mota, če ga potlači, ker glasa nima, s čem bi se branil in na pomoč zval. Mirovitna gospodinja vé molčati, kadar ni treba gučati (govoriti), da mira ne odpravi in nikogar ne razžali.

12. Dobra gospodinja je dobra hišna mati. — Ona je skrbna za svoje otroke in družino, jih ne zapusti ne v zdravju ne v betegi; posebno spoštuje svojega tovarša in za-nj skrbi. Je dobra za svoje domače, sosedo in težake. Ona dá strah otrokom in družini, da pohujšanja ne delajo in grešnega življenja nimajo. Ona je dobrotna do potrebnih in sirot. Š.

Zdravilska novica.

(Zdravilo za koze). Dozdaj se ni znalo za drugo zdravilo, kakor da se koze cepijo (stavijo); al večkrat se primeri, da strašna bolezen vendar tudi napade ljudi, katerim so bile koze cepljene. Sedaj se sliši iz Amerike, da ondi raste trava, ki jo imenujejo „Saracenia purpurea“ (saracenia škardatna) in ki je gotova pomoč zoper koze. Dr. Morris trdi, da v 12 urah nastane traga kozam, kadar se bolnik napije vode, v kateri je bila ta trava kuhana. Tudi drugod so z dobrim uspehom skušali zdravilno moč njeno. Ako se res potrdi, bode to velika dobrota človeštvu.

„Gosp. List.“

Jezikoslovni pomenki.

Še nekaj o imenih slovenskih krajev.

Spisal Fr. Levstik.

Fuimus Troes; fuit Ilium
et ingens gloria Teucrorum.
Virg. Aen. II. 325. 326.

V 27. in 28. listu letošnjih „Novic“ sem nekaj pisal, kako se v „Učiteljskem Tovaršu“ razlagajo imena slovenskih krajev. Gosp. pisatelj mi odgovarja v 14. listu „Učiteljskega Tovarša.“ Njegovemu odgovoru to-le:

Kar se tiče mnogih pomot v 27. listu mojega sastavka, moram povedati, da nisem imel sam popraviljanja v rokah. Zato sem v 28. listu imenoval samo večje poprejšnje zmote; manjših pa, katerih je še več, ne samo devet, kakor očita gosp. pisatelj, nisem popraviljal. Tudi ne vem prav dobro, kaj se njemu zdí pogrešek? Njegovo pisanje: najdili, skubiti ne kaže trdnega slovína.

Rekel sem, da se v: u nikoli ne more premeniti naš visoki: é (ѣ), kakoršen je v besedi: mréža; ali g. nasprotnik, da bi to izpodbil, našteva: sopréči = soprug, sopružnja (gemahl, gemahlin); frfeléti = frfeluh; žréti = žeruh, požeruh.

Res je: soprug iz korenike: prég; res ima: prég visoki: é, in tudi je tedaj res, da se je ta visoki é premenil v u; pa vendar pravda še ni dobljena — adhuc sub iudice lis est! Pisateljveji besedi: soprug (starslov. съпружъ) za nameček celó sam pristavljam še druge: tuga iz: tég; muka iz: mék; zgruziti se (zusammensinken) iz: gréz; povsod vidimo u iz: é. Toda beseda: mréža ima v starem tak-le: ѣ, korenika: prég ima pa tacega-le: ѣ, kar je velik razloček; torej: прѣг, тѣг, мѣк, грѣз. Staroslovenski: ѣ se je v glasovem zvikšavanji (in der lautsteigerung) preminjal v ж, in Slovenec ж izreka: ó, primeri strosl. мѣдрѣ (weise), мѣжѣ (mann), рѣка (hand) itd. itd. našemu: moder, mož, roka. Odkrito je, da so besede: soprug, tuga, muka vzete Hrvatom ali Srbom, pri katerih se stari ж preminja v u: mudar, muž, ruca; vendar ima slovenščina tudi nekaj besed, pa jako malo, v katerih namestu nekdanjega: ж stoji neorganski u: zgruziti se (zusammensinken), strosl. pogrъziti (versenken); minuti, strosl. minъti; gus poleg: gos, strosl. гусѣ; suženj, strosl. сѣжѣнѣ itd.; zadnja beseda stoji na koreniki: véz (starsl. вѣз), pa naj le nikar ne misli g. pisatelj, da se šalim, ali morda zopet nevednost prodajem. — Tedaj tisti visoki é, ki je iz starega ѣ, lahko vikšamo na o; na u ga praviloma ne moremo: visoki é (ѣ) pa, kakoršen je v: mréži, vikšamo samo na: a, Mikl. lautl. 144. — Ali ko bi gospod pisatelj zares bil trden, tako-le bi me bil prijel: recimo tedaj, da oblike: Omruž (?) (ne: Omruže), Omružek, Omruz niso iz besede: mréža; povedi mi, odkod je pa sama beseda: mréža? Jaz bi mu bil prisiljen reči: beseda mréža vé m da ni korenika; stati mora na koreniki: mrg, primeri latinsko: merg-e-re (tauchen, versenken). Na to bi me vprašal: ali moreš iz: mrg narediti: mrѣг, kakor si naredil: brѣis-a-ti iz brs? Jaz bi zopet moral pritrditi. Rekel bi mi dalje: moreš li iz: mrѣг narediti: mrug, kakor si naredil: brus iz brѣis? Tudi tú bi se zopet nikakor ne mogel krčiti. Potem bi me vprašal: moreš li zdaj dobiti: Omruž, Omružek, Omruz iz: mrug, kakor je: mréža iz mrѣг? Odgovoriti bi moral: gotovo iz tega lahko naredim obliko: Omruž; kajti stala bi namestu: Omružъ, in ta nam. prvotne: Omrugъu, ktera je premenila goltnik: g v nebnik: ž, ker žudi: mréža stoji nam. mrѣгja, kakor: duša nam. duhja, Mikl. lautl. 197. 198. Mikl. slav. biblioth. I. 279. 280.; z oblike: Omruž do Omružka je pa majhen skok. Na to bi on rekel: Omruž in Omružek sem vendar otél; zdaj moram še: Omruz. Odgovoril bi mu: Omruž in Omružek sva res naredila, pa ne iz besede: mréža, ampak le iz njene korenike; Omružka tudi nisem izpodkopaval nikdar; ali čakite, da prideva do konca. Gosp. pisatelj morda bi me zavrnil: zdaj vendar več ne moreš tajiti osnutka: omrug, iz kterege sva naredila: Omruž in Omružek; skušajva narediti še Omruz. Moral bi mu reči: tega ne bodeva mogla. — Pa zakaj ne? Zato ker Omruz bi zopet moral stati na obliki: Omrugъu; ali tú imamo kaj malo primér, da bi se v zadevah tej enacih goltnik (k, g, h) ne preminjal v nébnik (č, ž, š) ampak v sičnik (c, z, s). Te primere so: a) pri nekterih ženskih samostalnikih: polъza (nutzen) nam. polъzja iz: po in: lъg (lъгъкъ leicht), stъza nam. stъzja, priméri nemško: steg; tú bi se bilo namreč nadjati oblik: polъža, stъža nam. polъgja, stъgja, kakor: mréža nam. mrѣгja; b) druga primera je pri moškej priteklini: ec (strosl. сѣ), ktera je gotovo iz k: lovec (lovѣсѣ); c) v moških samostalnikih neslovanskega rodú: knéz (starslov. (knъzъ) iz: